

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ,ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Հերթական ատեստավորման ենթակա ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների
վերապատրաստման դասընթացներ

Հետազոտական աշխատանք

ՀԱԿՈՔՅԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՐԱՐԱՏԻ

ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՈՒՍՈՒՅՉԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՈՐԱԿՆԵՐ

Ղեկավար՝ Մ.Գ.Թ. դոցենտ Արտակ Ստեփանյան

Երևան 2022

ԵՐԵՎԱՆ 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն.2
2. Ուսուցչի անձնական որակներին ներկայացվող պահանջները.....3
3. Մասնագիտական կոմպետենտություն.5
4. Մանկավարժական կենտրոնացում.
5. Եզրակացություն.
6. Գրականության ցանկ17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնական գործընթացում ուսուցչի կարևոր, որոշիչ դերի վերաբերյալ դիրքորոշումը ընդհանուր առմամբ ճանաչված է բոլոր մանկավարժական գիտություններում: «Մանկավարժություն» տերմինը երկու իմաստ ունի. Առաջինը գիտական գիտելիքների, գիտության ոլորտն է, երկրորդը՝ գործնական գործունեության, արհեստի, արվեստի ոլորտը: Հունարենից բառացի թարգմանությունը «դաստիարակ» է «երեխային կյանքի միջով առաջնորդելու» արվեստի իմաստով, այսինքն. մարզել, կրթել նրան, ուղղորդել նրա հոգևոր և մարմնական զարգացումը: Հաճախ այն մարդկանց անուններով, ովքեր հետագայում հայտնի դարձան, կոչվում են նաև նրանց դաստիարակած ուսուցիչների անունները:

Ինչպես դարասկզբին շեշտել է Պ.Ֆ. Կապտերովը, «ուսուցչի անհատականությունը ուսումնական միջավայրում զբաղեցնում է առաջին տեղը, նրա այս կամ այն հատկությունները կավելացնեն կամ կնվազեցնեն վերապատրաստման կրթական ազդեցությունը»: Ուսուցչի ո՞ր հատկություններն են նրա կողմից սահմանվել որպես հիմնական: Առաջին հերթին նշվել են «ուսուցման հատուկ որակներ», որոնց ի պատասխան Պ.Ֆ. Կապտերը վերագրել է «ուսուցչի գիտական պատրաստվածությունը» և «ուսուցման անձնական տաղանդը»:

Օբյեկտիվ բնույթի առաջին հատկությունը կայանում է ուսուցչի կողմից դասավանդվող առարկայի իմացության աստիճանի, այս մասնագիտության գիտական պատրաստվածության աստիճանի, հարակից առարկաների, լայն կրթության մեջ. այնուհետև ծանոթանալով առարկայի մեթոդաբանությանը, ընդհանուր դիդակտիկ սկզբունքներին և, վերջապես, երեխաների բնության հատկությունների իմացությանը, որոնց հետ պետք է գործ ունենա ուսուցիչը. երկրորդ հատկությունը սուբյեկտիվ բնույթ ունի և կայանում է դասավանդման արվեստի, ստեղծագործական անհատական մանկավարժական տաղանդի մեջ: Երկրորդը ներառում է մանկավարժական տակտը, մանկավարժական ինքնուրույնությունը, մանկավարժական արվեստը: Ուսուցիչը պետք է լինի ինքնուրույն, ազատ ստեղծագործող, ով ինքը միշտ շարժման մեջ է, փնտրտուքի, զարգացման մեջ:

«Մասնագիտական» հատկությունների հետ մեկտեղ, որոնք դասակարգվել են որպես «հոգեկան», Պ.Ֆ. Կապտերը նաև նշել է ուսուցչի անհրաժեշտ անձնական՝ «բարոյական-կամային» հատկությունները: Դրանք ներառում են՝ անաչառություն (օբյեկտիվություն), ուշադիրություն, զգայունություն (հատկապես թույլ ուսանողների նկատմամբ), բարեխիղճություն, հաստատակամություն, տոկունություն, ինքնաքննադատություն, իսկական սեր երեխաների հանդեպ:

Մանկավարժական հոգեբանության մեջ ընդգծվում է ուսուցչի սոցիալական կարևորագույն դերը, նրա տեղը, գործառույթները հասարակության մեջ, վերլուծվում են նրա նկատմամբ դրված պահանջներն ու նրա նկատմամբ ձևավորված սոցիալական սպասումները: Ըստ այդմ, մասնագիտական և մանկավարժական վերապատրաստումը

և ուսուցիչների ինքնապատրաստումը համարվում են մանկավարժական հոգեբանության առաջատար խնդիրներից մեկը:

Ներկայիս մանկավարժական աշխատանքի ընդհանուր իրավիճակի վերլուծությունը, ցույց տալով ուսուցչի անձնուրաց աշխատանքը, նրա ներգրավվածությունը կրթության բարելավման գործում, ցավոք, լավատեսության հիմքեր չի տալիս: Սա, մասնավորապես, պայմանավորված է նրանով, որ պահանջվող որակներից շատերը (հատկապես նրանց ունեցվածքը) չեն տիրապետում բոլոր ուսուցիչներին և, շատ լուրջ, որոշ ուսուցիչների՝ որպես «ուսուցիչ» աշխատելու սկզբնական չցանկությամբ և պատահական ընտրությամբ: այս մասնագիտության. Նրանք մնում են նույն «պատահական» իրենց մասնագիտական գործունեության մեջ:

Հետևաբար, հարց է առաջանում ուսուցիչների նպատակային, մասնագիտական շարունակական վերապատրաստման և ինքնապատրաստման անցկացման մասին դասավանդման գործունեության համար՝ առաջին հերթին իրեն որպես իր առարկա հասկանալու, մանկավարժական ինքնագիտակցության ձևավորման առումով: Մանկավարժական ինքնագիտակցությունը ներառում է պատկերը՝ «ես»՝ իդեալական և իրական, և մշտական հարաբերակցություն՝ որպես մանկավարժական գործունեության իդեալական օբյեկտին մոտենալու գործընթաց:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի անձնական որակներին ներկայացվող պահանջները.

Հաշվի առեք ուսուցչի անձնական և անհատական հատկությունները: Նրանք պետք է միաժամանակ բավարարեն այս մասնագիտության երկու մակարդակի պահանջներ. Առաջին մակարդակի պահանջները դրվում են ուսուցչի վրա ընդհանրապես՝ որպես մասնագիտության կրող: Դրանք կապ չունեն սոցիալական պայմանների, սոցիալական կազմավորումների, ուսումնական հաստատության, ակադեմիական առարկայի հետ: Ցանկացած իրական ուսուցիչ պետք է համապատասխանի այդ պահանջներին՝ անկախ նրանից՝ նա աշխատում է կապիտալիզմի, սոցիալիզմի, գյուղի, քաղաքի պայմաններում, դասավանդում է մաթեմատիկա, աշխատանք, լեզու և այլն:

Հետազոտողները նշում են այնպիսի անձնային հատկությունների պարտադիր բնույթը, ինչպիսիք են ինքնագնահատականի համարժեքությունը և պահանջների մակարդակը, անհանգստության որոշակի օպտիմում, որն ապահովում է ուսուցչի ինտելեկտուալ գործունեությունը, նպատակասլացությունը, հաստատականությունը, աշխատասիրությունը, համեստությունը, դիտողականությունը, շփումը: Հատուկ ընդգծվում է այնպիսի որակի անհրաժեշտությունը, ինչպիսին է խելքը, ինչպես նաև հոետորական ունակությունները, բնության արտիստիզմը: Հատկապես կարևոր են ուսուցչի այնպիսի որակները, ինչպիսիք են ուսանողների հոգեվիճակը հասկանալու պատրաստականությունը և կարեկցանքը, այսինքն՝ կարեկցանքը և սոցիալական փոխազդեցության անհրաժեշտությունը: Հետազոտողները մեծապես կարևորում են նաև «մանկավարժական տակտը», որի դրսևորման մեջ արտահայտվում է ուսուցչի ընդհանուր

կուլտուրան և նրա մանկավարժական գործունեության ու ուղղվածության բարձր պրոֆեսիոնալիզմը:

Յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է իդեալականորեն ունենա որոշակի մանկավարժական ունակություններ հաջող գործունեության հասնելու համար: Մանկավարժական կարողությունները սովորաբար ներառված են ստորև քննարկված կազմակերպչական և գնոստիկական ունակությունների կառուցվածքում, թեև այդ ունակությունները կարող են գոյություն ունենալ միմյանցից առանձին. կան գիտնականներ, ովքեր զրկված են իրենց գիտելիքները ուրիշներին փոխանցելու կարողությունից, նույնիսկ բացատրելու այն, ինչ իրենք լավ են հասկանում: Ուսանողներին դասընթաց տվող դասախոսի և նույն գիտնականի՝ լաբորատորիայի ղեկավարի համար պահանջվող մանկավարժական կարողությունները տարբեր են:

Ֆ. Ն. Գոնոբոլինը տալիս է անհատականության հետևյալ գծերը, որոնց կառուցվածքը, նրա կարծիքով, կազմում է իրական մանկավարժական ունակությունները.

- ուսումնական նյութը մատչելի դարձնելու կարողություններ,
- ստեղծագործական մոտեցում աշխատանքի մեջ,
- մանկավարժական-կամային ազդեցություն ուսանողների վրա,
- ուսանողների թիմ կազմակերպելու կարողություններ,
- հետաքրքրություն և սեր երեխաների նկատմամբ,
- խոսքի խստություն և պայծառություն, նրա փոխաբերականությունն ու համոզիչությունը.
- մանկավարժական տակտ;
- առարկան կյանքի հետ կապելու կարողություններ;
- դիտարկում,
- մանկավարժական պահանջմունք:

Ընդհանրապես առաջադեմ ուսուցչին ներկայացվում են երկրորդ մակարդակի պահանջները՝ անկախ նրանից, թե որ ուսումնական առարկան է դասավանդում, սա է նրա անձնական պատրաստակամությունը մանկավարժական գործունեության համար: Պատրաստակամությունը ենթադրում է լայն և մասնագիտական համակարգային կոմպետենտություն, անձի ամուր համոզմունք, անհատի սոցիալապես նշանակալի կողմնորոշում, ինչպես նաև հաղորդակցական և դիդակտիկ կարիքի առկայություն, հաղորդակցության անհրաժեշտություն և փորձի փոխանցում:

Ընտրած մասնագիտությամբ աշխատելու կայուն մոտիվացիան, դրանում իրեն իրացնելու, գիտելիքներն ու կարողությունները կիրառելու ցանկությունը արտացոլում են անհատի մասնագիտական կողմնորոշման ձևավորումը: Սա բարդ, ինտեգրատիվ որակ է: Ուսուցիչների և արդյունաբերական վերապատրաստման վարպետների անձի մասնագիտական և մանկավարժական կողմնորոշման բաղադրիչներն են սոցիալական և մասնագիտական կողմնորոշումները, մասնագիտական և մանկավարժական հետաքրքրությունները, մասնագիտական գործունեության և ինքնակատարելագործման

շարժառիթները և անձի մասնագիտական պաշտոնները: Նրանք արտացոլում են վերաբերմունքը մասնագիտական և մանկավարժական գործունեությանը, հետաքրքրություններին և հակումներին, իրենց պատրաստվածությունը բարելավելու ցանկությունը:

Մասնագիտական կոմպետենտություն.

Առանձնահատուկ սրությամբ ժամանակակից պայմաններում պրոֆեսիոնալիզմի աճող դերը դնում է մասնագետի մասնագիտական իրավասության խնդիրը:

Ի՞նչ է ներառում «մասնագիտական կոմպետենտություն» հասկացությունը: Ինչո՞վ է այն տարբերվում մանկավարժական գրականության սովորական գիտելիքներից, հմտություններից ու կարողություններից: Մասնագիտական կոմպետենտությունը մասնագետի անհատականության ինտեգրացիոն որակն է, ներառյալ գիտելիքների, հմտությունների համակարգ, տիպիկ խնդիրների լուծման ընդհանրացված մեթոդներ:

Մասնագիտական կոմպետենտության ձևավորումը կախված է անհատականության տարբեր զծերից, դրա հիմնական աղբյուրը ուսուցումն է և սուբյեկտիվ փորձը: Մասնագիտական կոմպետենտությունը բնութագրվում է կատարելագործման մշտական ցանկությամբ, նոր գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերմամբ և գործունեության հարստացումով: Կոմպետենցիայի հոգեբանական հիմքը սեփական որակավորումների շարունակական կատարելագործման, մասնագիտական զարգացման պատրաստակամությունն է:

Մանկավարժական կենտրոնացում.

Ուսուցչի սոցիալ-հոգեբանական կողմնորոշման կարևոր բնութագիրը մանկավարժական կենտրոնացման տեսակն է:

Կենտրոնացումը ուսուցչի ընտրովի ուշադրությունն է մանկավարժական գործընթացի տարբեր ասպեկտների վրա:

Կենտրոնացման 6 տեսակ կա.

կոնֆորմալ - կենտրոնանալով գործընկերների շահերի, կարծիքների վրա.

եսակենտրոն - կենտրոնանալով սեփական անձի շահերի, կարիքների վրա

հումանիստական - կենտրոնանալով երեխաների շահերի վրա: Նման կենտրոնացում ունեցող ուսուցիչներն առանձնանում են բոլոր ուսանողների նկատմամբ ուշադրությամբ և զգայունությամբ.

կենտրոնանալով վարչակազմի շահերի, պահանջների վրա: Հատկանշական է չիրացված անհատական հատկանիշներ ունեցող ուսուցիչների համար՝ պայմանավորված նրանց աշխատասիրությամբ և գործունեության վերարտադրողական բնույթով.

կենտրոնացած է ծնողների շահերի վրա. Դա տեղի է ունենում ուսուցիչների մոտ, ովքեր կախվածություն են ձեռք բերել իրենց աշակերտների ծնողներից:

մեթոդական կամ ճանաչողական - կենտրոնանալով դասավանդման բովանդակության, միջոցների և մեթոդների վրա:

Ախտորոշիչ ուսումնասիրության արդյունքների վերլուծություն.

Դիտարկենք մարդու մասնագիտական կողմնորոշման ձևավորման ժամանակակից խնդրի ակտորոշիչ ուսումնասիրության արդյունքները, որն անցկացրել են Է. Ֆ. Ջեյերը և Օ. Ն. Շախմատովան:

Ստորև ներկայացնում ենք ուսուցչի մասնագիտական-հոգեբանական բնութագրի ընդհանրացված ձևը.

1. Սոցիալ-հոգեբանական կողմնորոշում.

Մանկավարժական կենտրոնացման տեսակը.

- համաչափ,
- եսակենտրոն
- մարդասիրական,
- ավտորիտար
- ի շահ ծնողների
- մեթոդական.

2. Մասնագիտական կոմպետենտություն.

2.1.Մանկավարժական կոմպետենտություն.

2.2.Հոգեբանական կոմպետենտություն.

2.3. Սոցիալ-հաղորդակցական կոմպետենտություն.

- սոցիալական և հաղորդակցական հարմարվողականություն,
- համաձայնության ձգտող
- անհանդուրժողականություն անորոշության նկատմամբ
- ձախողումից խուսափելը
- հիասթափության հանդուրժողականություն:

3. Մանկավարժական նշանակալի որակներ.

3.1.Տրամաբանական մտածողություն.

3.2 Ստեղծագործական ներուժ.

3.3. Էմպատիա.

- կարեկցանք,
- արդյունավետ կարեկցանք:

3.4 Սուբյեկտիվ հսկողություն.

- Ինտերնալություն/ներքինություն,
- արտաքին ազդեցություն.

3.5. Սոցիալական ինտելեկտ.

4. Մանկավարժական առումով անցանկալի որակներ.

4.1 Կոշտություն.

4.2. Ավտորիտարիզմ.

4.3 Ցուցադրականություն.

5. Մանկավարժություն.

Մասնագիտական տիպիկ առաջադրանքներն ու իրավիճակները, ինչպես նաև մասնագիտական և մանկավարժական հմտությունները հիմք են հանդիսացել մասնագիտական կոմպետենտության ախտորոշման համար:

Գնահատման արդյունքների համաձայն՝ առավել ձևավորվում են գնոստիկական հմտությունները՝ ճանաչողական հմտություններ մասնագիտական և մանկավարժական գիտելիքների ձեռքբերման, նոր տեղեկատվության ստացման, դրանում հիմնականը լուսաբանելու, առաջադեմ մանկավարժական և սեփական փորձի ընդհանրացման և համակարգման, նորարարների փորձի և արտադրության ռացիոնալացնողներ.

Այս հմտությունների ձևավորման բարձր մակարդակը նշվում է 78,5%-ով հետազոտվել է.

Ուսուցիչների 73%-ը նշում է, որ ունի կազմակերպչական և մեթոդական հմտությունների բավարար ձևավորում ուսումնական գործընթացի իրականացման համար՝ սովորելու մոտիվացիայի ձևավորում, ուսանողների կրթական և մասնագիտական գործունեության կազմակերպում:

Հարցվածների 66,7%-ը գնահատում է դիդակտիկ հմտությունների բարձր աստիճանն իրենց մեջ: Սրանք ընդհանուր մանկավարժական հմտություններ են ուսուցման հատուկ նպատակներ սահմանելու, դասավանդման համապատասխան ձևեր, մեթոդներ և միջոցներ ընտրելու, մանկավարժական իրավիճակներ կառուցելու և ուսումնական նյութի բացատրության համար:

Կազմավորման հաջորդ աստիճանը (64%) հաղորդակցական և ուղղորդող հմտությունների խումբն է, ներառյալ ընկալման, արտահայտչական, հուշող, խոսքի հմտությունները, ինչպես նաև մանկավարժական ուղղորդման հմտությունները: Դրանցից ուսուցիչների շրջանում ամենազարգացածը խոսքի մշակույթն է (բառապաշար օգտագործելու կարողություն, խոսքի օպտիմալ տեմպ սահմանել)՝ 82%; ուսանողների ուշադրությունը գրգռելու և պահպանելու ունակությունը՝ 78%:

Ուսուցիչների ավելի քան 50% -ը նշում է այնպիսի հմտությունների ձևավորման բացակայությունը, ինչպիսին է ուսանողների հոգեվիճակը արտաքինով, դեմքի արտահայտություններով, մնջախաղով հասկանալու ունակությունը. հուզական և կամային ազդեցության ունակություն; հմտություններ մանկավարժական ուղղության ոլորտում:

Հարցվածների 60%-ը ձևավորված է համարում իր կազմակերպչական և կրթական կարողությունները: Այս խմբի ամենաքիչ զարգացած հմտությունները ներառում են ուսանողների դաստիարակության մակարդակի ախտորոշում, կրթական ազդեցությունների անհատականացում, կրթական գործընթացի արդյունավետության վերլուծություն, շեղված վարքի կանխարգելում և ուղղում:

Ուսուցիչների միայն կեսն է բացահայտում մանկավարժական գործունեության հաջող իրականացման համար անհրաժեշտ մասնագիտական և տեխնոլոգիական հմտությունները:

Հատկանշական է ուսուցիչների արտադրական և գործառնական հմտությունների ցածր մակարդակը աշխատանքային մասնագիտությունների գծով:

Ուսումնական գործընթացի հաջողությունը պլանավորելու, մանկավարժական իրավիճակները վերլուծելու, մանկավարժական գործունեության իրականացման այլընտրանքային ուղիների կառուցման, անհատի և թիմի զարգացումը նախագծելու կանխագուշակական հմտությունները ձևավորվում են նվազագույն չափով կամ գործնականում բացակայում են:

Վերլուծությունը հաստատեց ուսուցիչների մասնագիտական ոչ բավարար մակարդակի վերաբերյալ ստացված տվյալները: Առաջարկվող իրավիճակներն ընտրվել են այնպես, որ դրանք հնարավորություն են տալիս ավտորոշել անհատականության զարգացման հետ կապված դիդակտիկ, կրթական, ինչպես նաև մասնագիտական բնորոշ առաջադրանքների լուծման հմտություններ:

Ուսուցիչների մոտ 80%-ը հաջողությամբ հաղթահարել է նրանցից առաջինը: Ուսումնական առաջադրանքների լուծումը դժվարացել է 43%-ի մոտ: Առաջադրանքները, որոնք պահանջում էին գիտելիքներ և հմտություններ աշակերտի անհատականությունը զարգացնելու, ուսումնական գործընթացի արդյունքները կանխատեսելու համար, ուսուցիչները գործնականում չէին լուծում:

Այսպիսով, խոսելով ուսումնասիրված մասնագիտական և մանկավարժական աշխատողների խմբի մասնագիտական իրավասության մասին, կարող ենք նշել.

1) իրավասության բարձր մակարդակ և ինքնակատարելագործման ցանկություն, նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ցանկություն.

2) դիդակտիկ և մեթոդական խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ գիտելիքների և հմտությունների ձևավորում.

3) մասնագիտական և տեխնոլոգիական պատրաստվածության անբավարար մակարդակ (ներառյալ աշխատանքային մասնագիտությունների արտադրական և գործառնական հմտությունները).

4) մասնագիտական դպրոցի ուսուցչի զարգացման գործառույթի իրականացման համար անհրաժեշտ հոգեբանական և մանկավարժական գիտելիքների և հմտությունների ցածր մակարդակ:

Ուսուցչի անհատականության հաջորդ բաղադրիչը մասնագիտական կարևոր հատկանիշներն են: Արդյունքների մշակումը ցույց է տվել, որ մասնագիտորեն կարևոր որակները հիմնականում բավականաչափ արտահայտված են, ինչը բնութագրում է դրանց ձևավորման միջին մակարդակը:

Ուսուցիչների մեջ առավել ցայտուն է այնպիսի որակ, ինչպիսին է սոցիալական ինտելեկտը (75,5%), որը թույլ է տալիս մարդուն կողմնորոշվել միջանձնային հարա-

բերություններում, հաղորդակցության փոփոխվող իրավիճակներում, հաստատել մարդկանց վարքի ընդհանուր և առանձնահատուկը, համարժեք արձագանքել նրանց գործողություններին, կանխատեսել ուրիշների վարքն ու գործողությունները, «կարդալ» մարդուն նրա արտաքին տեսքը, դեմքի արտահայտությունը, վարքը, պահվածքը. Սոցիալական ինտելեկտը բնութագրում է նաև մարդու՝ ռազմավարական և մարտավարական նպատակներ դնելու, դրանց իրականացմանը հասնելու ունակությունը, անորոշության պայմաններում օպտիմալ որոշումներ կայացնելու կարողությունը:

Կազմավորման աստիճանով երկրորդ տեղում է հուզական արձագանքողությունը (69%): Այս որակը բնութագրում է հուզական արձագանքի աստիճանը, ուսուցչի կարողությունը միանալու աշակերտի հուզական փորձառություններին, համակրելու նրան, ճիշտ ժամանակին օգնության հասնելու, աշակերտի տրամադրությանը և իրավիճակին համապատասխանող անհրաժեշտ էմոցիոնալ ֆոն ստեղծելու կարողությունը:

Ուսուցչի հաջորդ, ամենաընդգծված որակը ճշգրտությունն է (67%): Սանդղակը չափում է մարդու վերաբերմունքն իր և այլ մարդկանց նկատմամբ: Պահանջկոտ ուսուցիչը հավատարիմ է մնում այն կանոններին, որոնք իր համար կարևոր է համարում: Նա ունակ է նպատակաուղղված գործունեության և գիտի, թե ինչպես խրախուսել ուրիշներին հասնել իրենց նպատակներին և խնդիրներին: Նա առանձնանում է խստությամբ, սեփականը պնդելու ունակությամբ, վճռականությամբ և ի վնաս ուսումնական գործընթացի փոխզիջումների գնալու անկարողությամբ:

Ձևավորման աստիճանով հաջորդը իրական մանկավարժական հումանիզմի որակն է (66,7%), որը բնութագրում է անհատի կարողությունը հոգեբանական և մանկավարժական գիտելիքների հիման վրա մոտենալու աճող մարդու դաստիարակությանը՝ հաշվի առնելով նրա. նրա զարգացման և բնավորության անհատական ունակություններն ու առանձնահատկությունները, եթե դրանք չեն համապատասխանում ընդհանուր ընդունված մանկավարժական չափանիշներին:

Ձևավորման նվազման կարգով հաջորդ աստիճանը «բարեխիղճության» որակն է (65%), որը բնութագրում է մարդու բարոյական ինքնատիրապետման ունակությունը, որը դրսևորվում է իրազեկվածության, բարոյականության նկատմամբ իր վերաբերմունքի փորձի տեսքով: նրա սոցիալական միջավայրի, ամբողջ հասարակության նորմերը, նրա գործողությունների համապատասխանությունը այդ նորմերի պահանջներին՝ իրենց վարքագծի նկատմամբ ներքին վերահսկողության տեսքով: Այս գործոնի բարձր արժեք ունեցող անձինք բնութագրվում են այնպիսի գծերով, ինչպիսիք են պատասխանատվությունը, բարեխիղճությունը, էթիկական չափանիշների խստիվ պահպանումը և իրենց բարոյական համոզմունքները խախտելու անհնարինությունը:

Խստության առումով հաջորդը սոցիալական և մասնագիտական պատասխանատվությունն է (64%), որը բնութագրում է սեփական վարքագիծն ու գործունեությունը հասարակությանը, դասախոսական կազմին կամ անհատին օգուտ կամ վնաս հասցնելու ցանկությունն ու կարողությունը, սեփական գործողությունները չափելու պահանջներով: հասարակության մեջ տիրող նորմերն ու օրենքները, գիտակցել սեփական

պարտականությունը և կատարել այն, ողջամտորեն օգտագործել իրավունքներն ու պարտականությունները, հաշվարկել սեփական ուժը, գնահատել մասնագիտական կարողությունները և չմեղադրել այլ մարդկանց կամ հանգամանքներին իր անհաջողությունների համար:

Ուսուցիչների մոտ հստակ արտահայտված է կամային ազդեցության ունակությունը (63%): Այս որակը ներառում է նպատակի գիտակցումը, գործողությունները, տեղեկացված որոշումներ կայացնելը, դրանց իրականացման համար գործնական գործողությունները, ձեռք բերված արդյունքների քննադատական գնահատումը:

Խստությամբ մոտ է անձի վերը նշված որակին և մասնագիտական գործունեությանը (62,3%): Այս որակը դրսևորվում է խնդիրների լուծման մեջ, ինտեգրում է սոցիալական նախաձեռնությունը, նպատակներին հասնելու ցանկությունը, հետաքրքրությունը ամեն ինչի նոր և անսովոր:

Ավելի փոքր չափով արտահայտված է ավելցուկային ակտիվություն (51,5%): Այն ենթադրում է այնպիսի գործողությունների իրականացում, որոնք խիստ պարտադիր չեն, ներառված չեն ծառայողական պարտականությունների մեջ: Ամեն ինչի մեջ խորանալու, մասնակցելու, աշխատանքի ամենադժվար ոլորտներում իրեն փորձելու ցանկությունը, որոնք չեն խոստանում պարգևներ կամ նյութական օգուտներ, ցույց է տալիս անհատի պատրաստակամությունը նորարար գործունեության համար: Սա դառնում է մասնագիտական կրթության ոլորտում նորարարությունը հետ պահող գործոն:

Որակական «դոմինանտը» ունի 44% խստություն, որը բնութագրում է լիդերության թույլ միտումը: Ցածր ցուցանիշը ցույց է տալիս ուսուցչի բացակայությունը:

Հիմնական կարիքների բավարարման աստիճանի ախտորոշման արդյունքների ընդհանրացված վերլուծությունը ցույց է տվել, որ ուսուցիչների 42%-ը չեն բավարարում իրենց ֆիզիոլոգիական կարիքները. 78.5%-ն ունի անվտանգության և անվտանգության մասամբ չբավարարված կարիքներ: Սոցիալական կարիքների բավարարման բարենպաստ ցուցանիշները (62%) հետևանք են ուսուցչի մասնագիտության սոցիալ-տնտեսական բնույթի: Ճանաչման անհրաժեշտությունից մասնակի դժգոհությունը (69,6%) կարող է լինել ուսուցչի մասնագիտության ցածր հեղինակության հետևանք: Դրական գնահատականն արժանի է մի շարք ուսուցիչների (34,8%) գերակայությանը ինքնադրսևորման, ինքնակատարելագործման և ինքնադրսևորման անհրաժեշտության վրա: (Այս ցուցանիշները ցույց են տալիս ուսուցիչների մասնագիտական տարրական կրթությունը բարելավելու և թարմացնելու ներուժը, նորարարության նրանց պատրաստակամությունը):

Այս բացասական ցուցանիշներն արտացոլում են վերջին տարիներին երկրում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը: Եվ իհարկե կարիքի ու անպաշտպանության սուբյեկտիվ վիճակը բացասաբար է անդրադառնում մանկավարժական գործունեության վրա, մտավոր լարվածություն է առաջացնում ուսանողների և գործընկերների հետ հարաբերություններում:

Հետազոտությունը սահմանել է հետևյալ բնութագրերը մասնագիտորեն հաջողակ ուսուցիչների անհատականության չորս ենթակառուցվածքների համար.

- հումանիստական և մեթոդական կենտրոնացում, ինքնակատարելագործման և ինքնաիրականացման անհրաժեշտություն, ներքինության գերակայությունը արտաքինի նկատմամբ.
- մասնագիտական իրավասություն. հոգեբանական իրավասություն և սոցիալական և հաղորդակցական հարմարվողականություն;
- մասնագիտական կարևոր հատկություններ՝ սոցիալական ինտելեկտ, տրամաբանական մտածողություն, հաղորդակցման հմտություններ, մանկավարժական արտացոլում, կարեկցանք;
- հոգեֆիզիոլոգիական հատկություններ՝ հուզական կայունություն և էքստրավերսիա:

Ի՞նչ եզրակացություններ կարելի է անել՝ հիմնվելով մասնագիտական դպրոցի ուսուցչի անձի և գործունեության ուսումնասիրության արդյունքների վրա:

1. Հասարակության նորացման սոցիալ-տնտեսական նպատակներին հասնելու կարևոր պայման է մասնագիտական բարձրագույն կրթությունը: Կրթության սպասողական բնույթի ապահովումը հնարավոր է ուսանողակենտրոն ուսուցման անցնելու պայմանով:
2. Գործունեության հոգեբանական կառուցվածքը ներառում է շարժառիթներով և ռազմավարական նպատակներով ուղղված գործունեություն. մարտավարական և գործառնական նպատակներով որոշված մանկավարժական փոխազդեցություն. մանկավարժական փոխազդեցության իրականացման ուղիները, որոնց կիրառումը կախված է գործողությունների և գործողությունների կատարման պայմաններից. Ուսուցչի գործունեության թեմատիկ առանցքը (կենտրոնական օղակը) անհատականության վրա հիմնված մանկավարժական հաղորդակցությունն է:
3. Մասնագիտական գործառույթները, ուսուցչի գործունեության բովանդակությունը որոշում են նրա մասնագիտական կարևոր բնութագրերը, հիմնական որակավորումները և հիմնական իրավասությունները:
4. Մասնագիտական և մանկավարժական գործունեության բովանդակության վերլուծությունը թույլ է տալիս առանձնացնել դրա իրականացման երեք մակարդակ՝ գործունեության տեսակներ, բնորոշ առաջադրանքներ, մասնագիտական և մանկավարժական հմտություններ:
5. Մասնագիտական կրթության համակարգում ուսանողակենտրոն ուսուցման հաստատումը նոր պահանջներ է դնում ուսուցչի առաջ: Ուսուցիչ-օժանդակող և նորարար դառնալու կարևոր պայմանը հիմնական որակավորումների և կարողությունների զարգացումն է:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Երկրի վրա շատ մասնագիտություններ կան. Նրանց մեջ ուսուցչի մասնագիտությունը այնքան էլ սովորական չէ: Ուսուցիչները զբաղված են պատրաստելով մեր ապագան, նրանք կրթում են նրանց, ովքեր վաղը կփոխարինեն ներկա սերնդին: Նրանք, այսպես ասած, աշխատում են «կենդանի նյութի» հետ, որի վատթարացումը գրեթե աղետի է հավասարվում, քանի որ այդ տարիները, որ ծախսվել են մարզումների վրա, բաց են թողնվել:

Մանկավարժական հմտությունը մեծապես կախված է ուսուցչի անձնական որակներից, ինչպես նաև նրա գիտելիքներից և հմտություններից: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ մարդ է: Ուսուցչի անհատականությունը, նրա ազդեցությունը աշակերտի վրա հսկայական է, այն երբեք չի փոխարինվի մանկավարժական տեխնոլոգիայով:

Բոլոր ժամանակակից հետազոտողները նշում են, որ երեխաների հանդեպ սերն է, որ պետք է համարել ուսուցչի անձնական և մասնագիտական կարևորագույն հատկանիշը, առանց որի հնարավոր չէ արդյունավետ մանկավարժական գործունեություն: Կարևորում ենք նաև ինքնակատարելագործումը, ինքնազարգացումը, քանի որ ուսուցիչը ապրում է այնքան, որքան սովորում է, հենց որ դադարում է սովորել, ուսուցիչը մահանում է նրա մեջ:

Ուսուցչի մասնագիտությունը պահանջում է համակողմանի գիտելիքներ, հոգևոր անսահման առատաձեռնություն, խելամիտ սեր երեխաների հանդեպ: Հաշվի առնելով ժամանակակից ուսանողների գիտելիքների բարձրացումը, նրանց բազմազան հետաքրքրությունները՝ ուսուցիչն ինքը պետք է համակողմանիորեն զարգանա. Բարոյականության բարձր օրինակ, մարդկային արժանապատվության և արժեքների կրող:

Ո՞րը պետք է լինի ուսուցչի իրազեկման առարկան նրա հոգեբանական մասնագիտական և մանկավարժական պատրաստվածության առումով: Նախ՝ նրա մասնագիտական գիտելիքներն ու որակները («հատկություններ») և դրանց համապատասխանությունը այն գործառույթներին, որոնք ուսուցիչը պետք է իրականացնի ուսանողների հետ մանկավարժական համագործակցության ընթացքում, երկրորդ՝ նրա անձնական որակները՝ որպես այս գործունեության առարկա, և երրորդ՝ իր սեփական ընկալումը: ինքն իրեն որպես չափահաս - անձ, ով լավ հասկանում և սիրում է երեխային:

Լ.Ն. Տոլստոյը գրել է. «Եթե ուսուցիչը միայն սեր ունի աշխատանքի հանդեպ, նա լավ ուսուցիչ կլինի: Եթե ուսուցիչը միայն սեր ունենա աշակերտի հանդեպ, ինչպես հայրն ու մայրը, նա ավելի լավ կլինի, քան այն ուսուցիչը, ով կարդացել է բոլոր գրքերը, բայց սեր չունի ոչ աշխատանքի, ոչ էլ աշակերտների նկատմամբ: Եթե ուսուցիչը համատեղում է սերը աշխատանքի և ուսանողների հանդեպ, նա կատարյալ ուսուցիչ է:

Գրականության ցանկ

1. Зеер Э.Ф. Психология личностно ориентированного профессионального образования. Екатеринбург, 2000.
2. Зеер Э.Ф., Шахматова О.Н. Личностно ориентированные технологии профессионального развития специалиста. Екатеринбург, 1999.
3. Каптерев П.Ф. Дидактические очерки. Теория образования. Избр. соч. – М.: Педагогика, 1982.
4. Климов Е.А. Психология профессионала. М.; Воронеж, 1996.
5. Маркова А.К. Психология профессионализма. М., 1986.